

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИНГ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫНЦ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТЕРИНИНГ АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫНЦ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИНГ ОРГАНЫ

№ 231 (5021), 1961 ч. сентябрь 29, пятница | Өртөө 2 көп.

КЕЛИР ЧЫЛДЫН ДУЖУДУНУН ҮНДЕЗИНИН САЛЫР

Чеди чылдың үшкү чымын дүжү дээ демисел ам эд шиттирлел үе-чадаже кирген. Колхозтарын болгаш совхозтарын ховуларынын ажыл-ишчилери партианын ХХII съездинин тараа фронтунга күш-ажылчы чээ чедикшиктер-биле уткур дээ демиселди күштедирген.

Ажылдарынын хөй кезин, ылангыя Улуг-Хем, Бий-Хем, Каа-Хем, Чөөн-Хемчик, Танды райондарын колхозтары болгаш совхозтары тараа шөлдөринде саванын ажаап албайн аггыс андарар ажылды саададып турар. Ол ышкаш хундус тараа кезилдезинге ажылдаан тракторлар дүе аггыс андарылгазынга ажылгааттынмайн турар.

Коммунисттик партианын Программын төлөвиледи чурттуң көдээ ажыл-агыйынын мурунга улус оорутгаларын салган. «Бүгү нөдээ амыл-агыйны улам ыңай хөгжүдеринин кол эвеносу болгаш мал амылын дүрген өстүреринин баазы болза тараа бүүдүрерин дүрген нөдүрери болур. Тараа культураларынын нити бүүдүрүшүнү чээрби чылдын дүжүзүндө ийден ажыг катал, а олардын дүжүтүү—ийн матап көвүдээр» деп ол төөгүдүг документте айттып турар.

Ажылды тода организастан, механизатор кадрлар-биле организацкы ажылды чорудуп, техниканы чоп ажылгаар болза дүжүт ажаап алышкыны-биле кады аггыс андарылгазын чедикшикнин чорудуп болур арга ажыл-агый бүрүзүндө бар. Келир чылдын дүжүдүңгө үндөйсүү оон тургустуурар.

Тараа болгаш өске-даа культураларын дүжүтүүн бедирдезинин чугула курлавырларынч бөрээс— аггыс андарылгазын эрте чорудары болур. Эрте болгаш ханы андарган аггыс тараа культураларын дүжүтүүн дыка бедидип турарын мурнакчы колхозтарын болгаш совхозтарын дуржулгазын көргүскөн. Танды, Каа-Хем райондарын ажыл-агыйлары эртен чылдын эрте андарган аггыстарын шөлдөринде өки дүжүтүү бо чымын ажаап алган.

Ажыл-агый бүрүзү дүжүт ажаап алышкыны-биле кады келир чылдың тарылгазынга аггыс андар планын ынаадыла күүседир жуураут. Ол планын күүсеткен ажыл-агый чымын хову ажылдарынын үезинде чезин чер андарып, бодунга бергедешкенин таварыштырганы ол.

Индиг болза-даа келир чылдын тарылгазынга хөрүзү белеткели областа аажок багай чоруп турар. Областы бо чымын 245 муң гектар аггысты андарган турган, ам чүгө 24.365 гектары андарып, ол планын 9,9 хуу күүсеткен. Аггыс андарылгазын Каа-Хем, Танды, Току районнар, «Барлык», «Тээли», «Чыраа-Бажы», «Тилдеге», «Кызыл партизан» совхозтар чүгээр чорудуп турар. Ыналзажок аггыс андарылгазынын темпизи эртен чылдан дыка куду.

Аггысты чүгө эрте андарар өвөс, харын өнү өки шынарлык андарышпаан, түс черин чедикшиктерин ол-ла аггыска төгөрүн мурнакчы агротехниканын эрте-ажыс негеп турар. Бо негедени күүсеткен ажыл-агый хөй немедле дүжүтүү алыр.

Элөөн хөй районнар аггыс андарар талазы-биле дендин хождуп турар. Чөөн-Хемчик, Тес-Хем, Бай-Тайга, Улуг-Хем районнарда аггыс андарылгазынын оожум темпизи оңа дүвүрээзинин болдуруп турар.

Аггыс андарылгазын дүргөдөринге тараа шөлдөринде саванын бөдүп, чайладыры уаут жуур-дузалыг. Ындыг турбуже областын ажыл-агыйларынын хөй кезин, ылангыя Улуг-Хем, Бий-Хем, Каа-Хем, Чөөн-Хемчик, Танды райондарын колхозтары болгаш совхозтары тараа шөлдөринде саванын ажаап албайн аггыс андарар ажылды саададып турар. Ол ышкаш хундус тараа кезилдезинге ажылдаан тракторлар дүе аггыс андарылгазынга ажылгааттынмайн турар.

Элөөн хөй районнар аггыс андарар талазы-биле дендин хождуп турар. Чөөн-Хемчик, Тес-Хем, Бай-Тайга, Улуг-Хем районнарда аггыс андарылгазынын оожум темпизи оңа дүвүрээзинин болдуруп турар.

Көдээ ажыл-агый бүрүзү дүжүт ажаап алышкыны-биле кады келир чылдың тарылгазынга аггыс андар планын ынаадыла күүседир жуураут. Ол планын күүсеткен ажыл-агый чымын хову ажылдарынын үезинде чезин чер андарып, бодунга бергедешкенин таварыштырганы ол.

Аггыс андарылгазын дүргөдөринге тараа шөлдөринде саванын бөдүп, чайладыры уаут жуур-дузалыг. Ындыг турбуже областын ажыл-агыйларынын хөй кезин, ылангыя Улуг-Хем, Бий-Хем, Каа-Хем, Чөөн-Хемчик, Танды райондарын колхозтары болгаш совхозтары тараа шөлдөринде саванын ажаап албайн аггыс андарар ажылды саададып турар. Ол ышкаш хундус тараа кезилдезинге ажылдаан тракторлар дүе аггыс андарылгазынга ажылгааттынмайн турар.

Аггыс андарылгазын дүргөдөринге тараа шөлдөринде саванын бөдүп, чайладыры уаут жуур-дузалыг. Ындыг турбуже областын ажыл-агыйларынын хөй кезин, ылангыя Улуг-Хем, Бий-Хем, Каа-Хем, Чөөн-Хемчик, Танды райондарын колхозтары болгаш совхозтары тараа шөлдөринде саванын ажаап албайн аггыс андарар ажылды саададып турар. Ол ышкаш хундус тараа кезилдезинге ажылдаан тракторлар дүе аггыс андарылгазынга ажылгааттынмайн турар.

Мурнакчыларның үлегери-биле ажилдаар

Дүжүт ажаап алышкынынга эң өки көргүзүлгөри чедип ап турары-биле холбаштыр СЭКП-ниң Каа-Хем райкомунун болгаш райкүссөмүнү кирип келгенни бугаар мөөн алаанда мурнакчылары Хундулел Самбыразын кириер:

- «КОММУНИЗМЧЕ ОРУК» КОЛХОЗ (даргазы эш Г. А. Киселев, парторганизация секретары эш П. Г. Самаров) — күрүнеге тараа садар талазы-биле хүлээлгезин 100 хуу күүсеткен.
И. Т. Михальченко — ол-ла колхозун холбайны, «СК-3» холбайн-биле 405 га черин тараазын ажаап алган болгаш 442 тонна тарааны бастырган.
А. Г. Степанов — «Бурунгаар» колхозун холбайны, «СК-3» холбайн-биле дүжүт ажаап алышкынынын хүн нормазын үргүчү 150 хуулан кудулатпайн турар.
П. Ф. Рузавицын — «Кызыл тулк» колхозун холбайны, хүн нормазын үргүчү 200—250 хуу күүседип турар.
И. Е. Никифоров — «Ленинчи орук» колхозун холбайны, дүжүт ажаап алышкынынга хүн нормазын үргүчү 150 хуу күүседип турар.
Н. Ф. Ясакон — «Октябрь 14 чылы» колхозун холбайны, ээлчег нормазын хүн бүрү 180—200 хуу күүседип турар.
Д. В. Фоминых — Ленин атыг колхозун холбайны, «СК-3» холбайн-биле дүжүт ажаап алышкынынга хүн нормазын үргүчү 200—250 хуу күүседип турар.
Е. И. Савочкин — Ленин атыг колхозун холбайны, «СК-3» холбайн-биле дүжүт ажаап алышкынынга хүн нормазын үргүчү 200—250 хуу күүседип турар.
Л. Н. Колпанов — «Октябрь 30 чылы» колхозун холбайны, «С-6» холбайн-биле дүжүт ажаап алышкынынга хүн нормазын 180—200 хуу күүседип турар.
И. И. Яковлев — «Тилдеге» колхозун холбайны, «С-6» холбайн-биле дүжүт ажаап алышкынынга хүн нормазын 140—150 хуу чедир күүседип турар.
Монгуш Быстай-оол — «Совет Тыва» колхозун холбайны, дүжүт ажаап алышкынынга «СК-3» холбайн-биле хүн нормазын үргүчү 180—200 хуу күүседип турар.
Р. И. Захаров — Кызылдың № 1 АТБ-зынч чөлаачымы, «Коммунизмче орук» колхозта холбайндан тараа сөөртүр ажылда хүн нормазын үргүчү 130—150 хуу күүседип турар.
Г. Ф. Носов — Кызылдың № 1 АТБ-зынч келген чөлаачымы, «Ленинчи орук» колхозтан Кызылдың сайгарыга баазанычте тараа сөөртүрүчү хүн нормазын 130—140 хуу чедир күүседип турар.
И. В. Баяв — Кызылдың № 1 АТБ-зынч чөлаачымы, «Октябрь 14 чылы» колхозтан Кызыл хоорайже тараа сөөртүрүчү хүн нормазын 130—150 хуу күүседип турар.

Ээлчегде 32 бункер тараа

Механизаторнуң ажылы көдээ ажыл-агый культураларын өстүрүп, ону ажаап алыры-биле кызылгараттынмас. Мал, чер, тулук дээ өскө-даа ажылдарга механизаторнуң улуу киришпейн барбас. Мен ам барык чеди чылдың дүжүзүндө холбайлареп ажылдап тур мен. Холбайн-даа, трактор-даа бистериниң күштүг болгаш ылын аггыстарымы болу берген. Чазын, чайын, күзүн ол кан элтарывыска озурупкан чоруккамынста тулук үлө бүтүндөр.

Партианын Төл Комитетинин январь Пленуунун шиттирлерин танымал, өөренип турган, бистер социалисттик чарышка бедиккен хүлээлгелерин ап, бот-боттарынысты кыйгырышкан бис. Чарышка холбайнер коммунист Монгуш Бүрүдүйенин кыйгырган мен. Ол мээң кыйгырымын күүседип-биле дораан хүлээп алган.

Боттарымыска онааттырган «СК-3» холбайнарынысты дүжүт ажаап алышкынынга хымачалыг белеткен алган бис. Холхозтун механизаторлары бистер Ал-Шат, Чинге-Шат, Смын-Чүрөө болгаш Дүвүрчү ховуларында бедик сыттыг, чагай ченинг тарааларын ажаап алышкынында күжүвүс хайралзавын ажимдан турар бис.

Сезонда 450 гектар черин тараазын бастырап онаалгалы мен. Бистич чурттуң адарыг холбайларынның байлак дүрүзүлгөзүн өөренип, ону ажылмыска ажылгап турар бис. «СК-3» холбайн-биле ээлчегде 20—22 гектар черин тараазын бастырып, 32 бункер чедир тарааны ажаап ал турар мен, а холбайнын техниктин нормазын бугаар 10 гектарны бастырап болгай. Штурвалынын М. Кызыл-оол кончуг кызылмайга ажылдап турар. Ам үеде 200 ажыг гектар тарааны бастырап мен. Гектар бүрүзүндө ортума-биле 18—19 центнер дүжүт алдынын турар.

Холхозтун ам үеде күрүнең шыгжамырынга кириген чүс-чүс тонна тараазында бистич агрегаттың биче өвөс үчү кирген. Тараа дээш демиселге шыгыны турушпаан, партианынч өөлчөгөн ХХII съездинге күш-ажылчы белеттерип жууражыры-биле алган хүлээлгезини күүседип турар.

М. БИТЕК-КАРА, Чөөн-Хемчик районун «Октябрь» холхозунун холбайны.

Кызыл туктуг агрегат

«Сут-Хөл» совхозун амыл холбайнери Монгуш Илгаар-оол дүжүт ажаап алышкынында «С-6» холбайнга ажылдаан өки көргүзүлгөри болуп турар. Совхозтун дирекция чери болгаш парток чокта чээ холбайн агрегаттарынын аразында шилчир Кызыл тукту оон агрегаттынга тывысан.

Амыл холбайнерин чедикшиктерин саннар-биле көргүзөргө мындагы: 15 ажыл хүнүнде ол 292 га черин тараазын тавычалай кестирген. 161 га черин тавычазын бастырап болгаш эртен үенин дүргүзүндө 58 кг кызыл чүлүк кампап алган. Ук агрегаттын кезигүнери тракторист эш М. Суур-оол, штурвалынын эш М. Шангыр-оол боттарынын даанган тус-тус ажылдарында аяк-сеткилдиг ажылдап турар. Бо үенин дүргүзүндө ук агрегатка ажылга шалтыгыг жандыг-даа үрелишкенин болбаан чорук оларынч боттарында бижылтаттырган техниканын техниктиг хымчазын баш улар чорудуп турарынын керезини.

Совхозтун директору эш Е. П. Соловьев ол мурнакчы агрегатка Кызыл тукту тылсын турга эш Илгаар-оол чедип алган Кызыл тугун сезон дүргүзүндө салбас деп сөзүн берген.

Ол мурнакчы агрегат-биле социалисттик чарыштыг эш Ондар Очур-оолдун холбайн агрегати база-ла бедик көргүзүлгөри болуп турар.

Хүлээлгезин ажыр күүсеткен

Бий-Хем районда «Өк» совхозтун холбайнери Леонид Макарович Хлебобашников совхозка 15 чыл дүргүзүндө ажылдап келген. Оон 12 чылдын совхозтун чымын, күсүк хову ажылдарында эртарган. Совхозтун дирекциямы бо чымын чаа келген «СК-3» деп бот чоругу холбайнын башкараын дуржулгазы холбайнерге илгөөн.

Ол идегели ажыл-ишчи чорубиле бүүредип, дүжүт ажаап алышкыны өгөлөөдөн бөөр 191 гектар кызыл-тасты аггылап, 240 гектар кызыл-тасты болгаш 35 гектар суданын дорт ажааган. Бо сезонда Леонид Макаровичин холбайны үрелишкениге таварышпаан болгаш 800 кг кызыл чүлү кампаттыган.

Хлебобашников бо сезонда 500 гектар черин дүжүтүп чидирип чокка ажаар хүлээлге алган, аггылап ажааган тараазын бастырышкан, алган хүлээлгезин ажыр күүсеткен.

СЭКП-нин ХХII съездинге күш-ажылчы белеттик жууражыр дээш мурнакчы холбайнер социалисттик чарышка алган хүлээлгезин 1,5 каттап ажыр күүседип сорулганы салган ажылдап турар.

Мурнакчылар

Каа-Хем районун «Октябрь 14 чылы» көдээ ажыл-агый артединин Чедер бригаданынч ажыл-ишчилери бо чымын 750 гектар кызыл-тазындан болгаш 450 гектар чингетараазындан бедик дүжүтүп ажаап эш турарлар. Ам чүгө 70 гектар чингетарааны бөлүдүрүп, бастырапы арткан.

Мурнакчы холбайнерлер Н. Котов биле Н. Яковлев олар «СК-3» холбайнар-биле хүнде 25—30 гектар черин тараазын бастырып, ажыл нормазын 2—3 каттап ажыр күүседип турар. Ол ышкаш Кызылдың № 1 АТБ-зынч чөлаачылары К. Чермаков, Ю. Крешко холбайнардан тараа сөөртүлгөзүндө кызылмайга ажылдап, холбайнарнын бичин-даа саадаптайн турар.

КҮРҮНЕ ШЫГЖАМЫРЫНДА

Table with 3 columns: Область, Ооң иштинде, Күрүнеге сатканы (сентябрь 26-да, сентябрь 27-де). Rows for Колхозтар, Совхозтар.

СЕНТЯБРЬ 27-ГЕ ЧЕДИР ОБЛАСТЫН ТАРААЖЫЛАРЫ 5 МИЛЛИОН 143 МУН 600 ПУД ТАРААНЫ КҮРҮНЕГЕ САДЫП, КҮРҮНЕ ШЫГЖАМЫРЫНГА ТАРАА КИРИЕР ХҮЛЭЭЛГЕЗИН 77,1 ХУУ КҮҮСЕТКЕН. ОЛ БОЛЗА ЭРТКЕН ЧЫЛДЫН ЧОГУУР ҮЕЗИНГЕ БОДААРГА 2 МИЛЛИОН 216 МУН ПУД ХӨЙ БОЛУП ТУРАР.

Тыванын ховуларынын ажыл-ишчилери СЭКП-ниң ХХII съездинин тараа фронтунга күш-ажылчы чээ чедикшиктер-биле уткур дээш күженишкенин ажылдап, Төвөн чуртка 6,4 миллион пуд тараа бээр хүлээлгезин хуусаа бетинде күүседип дээш күрүне шыгжамырынга тараа кирерин үргүзүлүп турар.

Областа тараа дээш демиселдин бирги черинде доктаамал чоруп турар Барыин-Хемчик районунч тараажылары сентябрь 27-ге чедир күрүнеге тараа садар хүлээлгезин 103,4 хуу күүседип, күрүне шыгжамырынга тараа кирериниң темпизин хүн бүрү өстүрүп турар.

Бай-Тайга районунч тараажылары тараа белеткедериң талазы-биле күрүне мурунга хүлээлгезин күүседиринге чөөшүлүп турар.

Сентябрь 27-ниң хүнүнде «Межегей» совхозтун тараажылары күрүне шыгжамырынга 8.522 тонна тарааны кирип, күрүнеге тараа садар хүлээлгезин 100,2 хуу күүсеткен. «Ызыл партизан», «Улуг-Хөл» совхозтар күрүнеге тараа садар хүлээлгелерин күүседиринге чөөшүлүшкөн.

Сентябрь 27-ниң хүнүнде Хем-Хем, Улуг-Хем, Барыин-Хемчик, Бай-Тайга районнардын сентябрь 26-га бодаарга хөй

Областа кукуруза, картофель, ногаа ажаап алышкынынын чоруп турары

Table with 4 columns: Районнардын холхозтары, Кукуруза, Картофель, Ногаа. Rows for Каа-Хем, Чөөн-Хемчик, Өвүр, Улуг-Хем, Эрини, Бий-Хем, Барыин-Хемчик, Тес-Хем, Танды, Бай-Тайга, Току, Кызыл хоорай, Совхозтар: Өк, Сут-Хөл, Межегей, Ызыл партизан, Тилдеге, Элегес, УТБА 25 чылы, Улуг-Хөл, Шекпээр, Чыраа-Бажы, Найырал, Барлык, Тээли.

Сентябрь 25-ке чедир область нукурузанын 72,3 хуузуң, картофельдин — 49,6 хуузуң, ногааларныч—53,9 хуузуң, ооң иштинде холхозтар: нукурузаныч—70 хуузуң, картофельдин—52,8 хуузуң, ногааларныч—55,8 хуузуң; совхозтар: нукурузаныч—74,4 хуузуң, картофельдин—45,6 хуузуң, ногааларныч—51,5 хуузуң ажаап алган.

Бай-Тайга, Току районнар, Кызыл хоорайнын «Тере-Хөл» холхозу чазын тараан бичин нукурузузын, картофелин, ногааларын ажаап алырычте эгелеп кирбээн. Өвүр район картофель, ногаа ажаап алыр амылды эгелевээн. Ол ышкаш «Шекпээр», «Тээли» совхозтар картофелин, ногааларын, а «Сут-Хөл», «Чыраа-Бажы» совхозтар тараан картофелин, Эрини район ногааларын ажаап албаан.

ТЫВА ОБЛАСТЫН Х ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

ОБЛАСТЫН ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЗЫНЫНЧ УДУРТУР ОРГАНАРЫ

- СЭКП обкомунун кезигүннери: Алдын-оол О. Т., Анкудинов А. В., Анчимжаа Х. А., Аранчин Ю. Л., Аранчаа А. Н., Арланмай А. М., Артас М. Б., Байыр-оол Д. Б., Бологов И. И., Биче О. Б., Биче-оол Д. М., Болдуур-оол Б. Х., Внунов Л. Н., Волосников Н. Я., Горелов П. М., Градобоев А. М., Гурков И. И., Давалай С. Ч., Долчанмаа Б. Ш., Доландай В. Х., Дорун-оол В. Д., Долгополов Г. Н., Достак-оол М. Б., Зверева Т. М., Иванов Г. В., Ирма С. М., Киселев П. Т., Конгар Н. М., Носсов Н. Н., Кошкар-оол Б. С., Красный С. Х., Курбатский Н. Н., Кунгаа В. Ч., Куулар Ш. Д., Менгижин М. Т., Мендуме М. Н., Монгуш С. С., Норбу Т. Ч., Ондар Д. Б., Охемчин О. Т., Пахомов М. И., Пилипчук Н. И., Попов А. И., Прокопьева В. Д., Ондар А. А., Пюрюмята Т. Л., Санди Т. З., Соловьев Е. П., Сухачев М. М., Семис-оол А. Б., Сердобов Н. А., Соколов В. А., Сюрюм М. А., Тамдын-оол В. С., Тараа Н. Н., Тока С. Н., Толгар-оол О. А., Томилин И. Е., Тонких А. Д., Шойгу Н. С., Шырыл М. Н., Шуклин С. И., Шушунов Б. А., Эрендой У. Ч.

- СЭКП обкомунун кезигүннеринге кандидаттар: Аноприанко А. И., Бичижин А. К., Байр-оол С. М., Иргит А. Ч., Кокей Т. Т., Куценко Н. И., Кызыл-оол М. С., Лопсан Д. Ч., Лебедев Ф. К., Маадыр-оол С. П., Сендамин М. О., Тыртын М. У., Ховалыг Ш. Х., Хомушку Д. С., Ширшин Г. Ч., Матюшина Е. Д., Токеров А. С., Чанар С. С., Шейкина Л. И., ол комиссиянын даргазынга эш А. И. Каплуновту сонгаан.
- Областын партия организациязынын ревизия комиссиязынын кезигүннери: Бугегчиев Б. К., Динга Н. Н., Каплунов А. И., ол комиссиянын даргазынга эш А. И. Каплуновту сонгаан.
- СЭКП-нин ХХII съездининче Тыва областын партия организациязындан баар делегаттар: Мендуме М. К., Соловьев Е. П., Тока С. К.

- Обкомунун пленуму: СЭКП обкомунун организаастыг бирги пленуму обкомунч бирги секретарынга эш С. К. Токанын, ийги секретарынга эш А. В. Анкудиновту, секретарьларынга эштер А. И. Попов, Н. С. Шойгу оларны сондаган. СЭКП обкомунун бюро кезигүннеринге эштер А. В. Анкудинов, Н. Я. Волосников, П. Т. Киселев, М. К. Мендуме, Т. Ч. Норбу, А. И. Попов, С. К. Тока, К. С. Шойгу, М. Н. Шырыл, обкомунч бюро кезигүннеринин кандидаттарынга эштер В. Д. Дорун-оол, Н. К. Курбатский, В. А. Соловьев олар сонгуттурган. СЭКП обкомунун парторганизациянын эргелекчиинге эш М. К. Шырылты, пропаганда болгаш агитация кылдынын эргелекчиинге эш Ю. Л. Аранчинни, көдээ ажыл-агый кылдынын эргелекчиинге эш Н. М. Нонгарны, администрация болгаш сандыг, сандык органнын кылдынын эргелекчиинге эш П. М. Гореловту, үлетип болгаш транспорт кылдынын эргелекчиинге эш Г. Н. Долгополовту, херээженнер ортузунга ажыл чорудар кылдынын эргелекчиинге эш Б. Ш. Долчанмааны, парткомиссиянын даргазынга эш М. И. Пахомовту пленуму бодылаан. «Шың» солунунч редакторунга эш Д. Б. Байыр-оолду, «Тувинская правда» солунунч редакторунга эш Н. И. Курбатскийни пленуму база бодылаан.

АЖААП АЛЫШКЫННЫН МУРНАКЧЫЛАРЫ

Р. С. САРЫГЛАР, «Барлык» холхозтун холбайнери, бо хүннерге чедир 500 ажыг га черин тараазын ажаап алган, хүн нормазын үргүчү 200 хуу күүседип турар.

А. Н. ШАХМУРАТОВ, Кызыл-Мажалык АТБ-зынч чөлаачымы, күрүне шыгжамырынга тараа сөөртүр онаалдызын 200 хуудан өрү күүседип турар, а бүүдүргө планынын талазы-биле 1962 чылдың февраль айнын планын күүседипкен.

Б. С. ПИМОНОВ, Кызыл-Мажалык АТБ-зынч чөлаачымы, холбайнардан шаңче, шаңдан күрүне шыгжамырынга тараа сөөртүр даалгазын 200 хуу чедир күүседип турар.

СЕНТЯБРЬ 26-ДА — ЧЕДИ ЧЫЛДЫН МУНГУ ХҮНҮ БӨЛГАН

Кыштаглаашкыңа белең силер бе?

Ферманың анык саанчызы

Малчыннарның белээ

1000 хүн. Ол хүннери Заполярның дагмылары, Кур чер крайының тарааылары, Азербайджанның нефтичилери болгаш ырааны Чөөн чүтүгү балыкчылары яны-буру байдал-биле чурттап эрткенер. Ындыг-даа бол, оң хүннер бурузу күш-ажылычы маадырлыг чорутуң өндүр үлүс-биле, чогаалдыгыңың чырытыкы-зы-биле херелденген... Бо аразында атомход «Ленин» оруунче үнүпкен, өнтаргай ракетазы Айның ыңдыкы таланың чуртуун тырттыргаш, чериө чорудуп берген. Магнитогорскиде кайгамчык болбазыраңгай станок бири прокатчы берген, өнтаргайның бири маадырларын совет чурт Кызыл шагга уткуп алган...

Ынчаарга бо дээрге амыдыралдың хаймындан алган чүгле иаш борбак фантылар-дыр. Ынчалза-даа олар дээрге бугуруген чүүлдериң бүгү хөй таланың болгаш өндүр үлүсү чуртуун турар. Күш-ажылычы хаймышыкын хүн-хүнү-биле өзүп турар. Миллион-миллион совет кижилер төрөн партияның чокушулап олурар съездин бистиң чуртна коммунизмин тиңлегениң херээ дээш чаа-чаа кайгамчыктың маадырлыг чоруктары-биле уткуп турар.

Чуртга сентябрьның 26-да, чеди чылдың мунгу хүнүндө болуп эртен өскү, утундурбас чүүлдериң дугайында допчу чүүлдөргө, чугаалажышыңарга болгаш репортажыңарга СЭТА-ның көрреспонденттери чугаалаарын оралдашаннар. Ол чүүлдериң моон аадаңа парлаан.

ЕВГ. ЕВТУШЕНКО

Чеди чылдың мунгу хонуу

Чеди чылдың мунгу хонуу
Чектелген күчү-дүр сен.
Ажылчын сөзү бөрүң, ийлең
Аотымда-ла аян кирген.
Холуң-бүдүң быжыг-даа-дыр,
Хомдукак чок, чалың-дыр сен.
Хамык завод медээлери
Ханып, сени медилдээ-ди!
Чалың берлең, чукужуруп,
Чалар от дөг, чети берген.
Мээр күрүң элденче
Менди, калай биле ор сен!
Балык-даа чорудуп сен,
Балык-даа чорудуп сен.
Далай чалың шымээ-биле
Таваржып-даа турдулар сен.
Маагымчар хонун чок-тур,
Магальмың оортан көөр-дүр.
Ах хепти, реакторда
Атом күжүң быжык туттун,
Дейдизи чок оокорайда
Девидеес, эрес-тур сен,
Тускай хөңкү кебичтикке,
Тилдүр хөлдүг болуп-дүр сен.
Станоктар тудуп, кылмы

Ыйгыл казып, доолдуруп,
Шыяр, тудар, чогааткылаар,
Шыңчы шукуз бижири-ди сен!
Думжун харал орбас, эрес,
Төрө херзон бедик туттун,
Ырак Кокко, Куба дээштик
Милет сеткип чурттар-дыр сен.
Чулурдуунас, кылмың сен,
Чуттугарың чура шапар.
Комсомолчу сирлешкек
Коммунист сен, балырым ам!
Бүгү дилтер үлүсүңа
Бүгүң чок күзүр-ди сен,
Чалың эрчиң чыккыш сеткир,
Чогаай ажылың-даа болдуң!
Эрткен демчи мунг хүн дээрге,
Эмлекок хөй шитиң өү!
Эрткен демчи мунг хүн дээрге
Эйбек одак кылкан үе!
Ынак чуртун — он беш сымдык
Ындынчалык, күчүңдени,
Мунг хонук делегейге
Мунг-Мунг чылда алдар болур!
Очулдурган

С. САМБА-ЛЮНДУП.

Сентябрьның 26-ның 00 шагында

МОСКВА. (СЭТА). Чеди чылдың эгелешинден сентябрь 26-ның 00 шагында чедир ол бугуруген чөйрө продукцияны ажалдап үндүрүшкени снанап өөрүн Москваның Державский аттыг «Трехгорная мануфактура» комбинатының планчыларында бистиң көрреспондентивис дилэн.

Санагаларың көргүскениң азугаар алырга, трехгорная пос-тааны баргаш 631 миллион метр пестерни бугуруп үндүргөн болган. Чер бөрүзөөн экватору дамчыштыр он алды катап куржаарыңа ол пестер четчир. Чугае немей белең чеди миллион 365 муң метр бедик шынарды пестерни бугуруп үндүргөн. Бөкө

сөс-биле чугаалаарга ийи миллион чыгаш херээженер трехгорчуларың чугае планда ажык бугуруген продукцияның даараан чаа пасты-лерни бедип болуп-дүр.

Коммунист күш-ажылың коллективизм — дылгыла фабриказы улуг чедишкениң чеди алган. Күш-ажылың бугурукчулуунуң таланы-биле 1965 чылда планшаан сорула-ны ол ам бенин ыракта ажырган.

Ындыг бедик көргүзүлгени чуртуң чалың-даа дылгыла бугуруге-зи аман-даа чеди албан.

М. Мариненкова, П. Невеза, З. Тихонова оларың улурттан мурунчак бригадалары чеди чылдың сөөлү чылың дениели 20 хуу ажырган.

Виктор Арнаутовтун бригадасы маадырларны ашкан

КРИВОЙ РОГ. (СЭТА). Карл Либкнехт аттыг рудникте Виктор Арнаутовтун бригадасы, бөкө мурунун элденче ажылдап кирген, чаа черни ажыгларыңа дүргө иштет-редери чугула турган ажылдап кылмышкыны адреттеген арга-биле чорудар деп шийттелен.

Бөгүн 10 хонуктун ажылыңың түндүлериң үндүргөн. Бир чус ва-

гонметр ажык чер ажылын кылып күөстөкөн. Продожиетерни күш-ажылың бугурукчулугу элденче 0,55 метр азы Социалист Күш-ажылың Маадырлары А. А. Дел-сенкоңун болган А. А. Ростальни-ның сургалыг дүргөңдериниң бри-гадаларыңдан 20 хуу ажык бол-ган.

Чаа Далайда чаа хоорай

НОВОСИБИРСК. (СЭТА). Күрүңе «Сибирь» эртемниң сибирь хоорайыңагында даразында туткан белең бажыны хулаң алырын эртен ерте турда эгелен.

Ол бажыны баштай көөрге, ында туткан эвөөн эвес бажыңар ыш-каш база-ла ыңдыг хөй кыат бажың кылдыр көстүр. Шынында ол бажыңдан эгелеш хоорайыңагыште эде турдырыңа чаа үе-чаа эгелен турар. Ол дээрге — уугу пасты-биле туткан баштайгы бажың-дыр.

Моон сонгар эртемдериңиң хоорайыңагы чүге ыңдыг бажыңар-биле туттунуп сайыраар, ыңдыг бажыңарны туйбу-биле бажыңнар тударыңдан ийи катап дүргөң туу-тур болган оң чарыдалы дыка чик болуп турар.

Институттун лабораторияларың болгаш өскө-лаа бугуруге корпус-тарыңың бажыңарың улуг блоктар-биле эштеп тударыңче тудуужулар шилчип турар. Ажыдаларың механи-зацияны, чып эштеп конструкция-лары, мурунчак технологияны улук калба-биле иштетерин турар. Оң ачылды «Сибирь» тудуугуң кол-лектив чыл эгелеш бөрү бугуруге планнарың чедишкениң күөсү-дип, ажыдаларың шыңарың бели-рени чеди алган болгаш экономика-ны бугурукчуларың ажижиткен.

Чыл эгелештен эртемдериң геоло-гия болгаш геофизика институтуңуң бажыңың, теоретиктиң болгаш при-клад механика институтуңуң кору-луң, дөртен муң дөрбөлчүн метр ажык чуртталга шөлүн тудуужулар-дан алган. Чылдың төвчүзүңге чедир органиктиң эвес химияны ин-ститутуңуң, кинетиканың болгаш кы-зымышкының институтуңуң, бири элденче адролу физиканың кол корпустарыңны тудуун доозар, чө-өр би муң дөрбөлчүн метр чыгам чурт-талга шөлүн ажыгалага кириер деп шийтирилген. Академия хоорайы-гагында элөөн каш чаа школалар, маганшпер ажылдап турар, клубтуң тудуун доозар чыган, бөгүн чартык фабрикаларың садар маганшпер ийи кыт столоваяны ажыгалага хулаң алган.

Новосибирск ГЭС-тин суг шыжа-мырыңың — 0,5 далайны эринде бо черлер болгаш арга-азим бир муң хүннериң мурунда кижичурттап чорбаан эен черлер кылдыр көстүр турган болгаш тууду чүгле баштайгы бажыңарың кылып турган.

Бөгүн мыда муң-мун совет кижилер чурттап, ажылдап турар, баш-тайгы институттарың улуг бажың-нары болгаш чуртталга кварталары тургустунган... Эртемниң хоорайы тургустунуп, өзүп турар!

Узбек хөвөңнү баштайгы миллион тонназы

ТАШКЕНТ. (СЭТА). Узбекистан-ның хөвөңчлери чаа дүжүттүң баштайгы миллион тонна «эк ады-нын» күрүңеге дужаалганнар. 1960 чылдың бо үезинге боддарга ийи катап хөвөңни машынар-биле ажаан алган.

Бодалыңың чогадыкчы ужууушкуну чеди чыл планының 1000 хүн-нериң дүргүзүңда-ла өнтаргайның улуг-улуг 11 эртем-шиңчиледери чорударыңың аргалың берген.

Чеди чыл планының ийги хүнү

Челиноградта поэзияның хуну

ЧЕЛИНОГРАД. (СЭТА). Кур черлиг крайның вайсымалыңа дугун болгаш бөгүн совет поэзияның улуг кө-жөөн болган. Кур чер чурттулар-ның аалчылары болуп Сергей Смир-нов, Евгений Долматовский, Борис Ручьев, Виктор Биков болган Ка-захстаның чогаалчылары чеди кел-ген.

1959 чылдың январыңың 2-де Айның таланың өнтаргай ракетаның салып үндүргөн, оң сөөлү чадамы хүн системаның баштайгы кылмы-мал планетаны болу берген. А оң соонда совет эртемниң болгаш тех-никаың чаймыналчак хөй-хөй тиңлегелери улажы берген. Совет Эвилелиңиң Суде демлөөн чу-раан ышкыды Айга чедирген, Ай-ның көзүдө таланы тырттырган чурукту Черге эжелген, аар кылмы-мал спутник планеталар аразының автоматчытыңан станиязымы Вене-ра планетаның орбитаның үндүр-ген. Ийги депили 23 тонна ажык беш өнтаргай кораблыды өнтаргай-ның талыгыр рактарыңче улай-улай ужуруп үнгөн.

Ынчаарга адыктың сөөлүндө, бис-терияң шүштүстүң чоргаралыңы

турарымыс бистиң өң-не кайгамчык-тыг чедишкениңерияңыңа бирөөңи болза кижиниң өнтаргайге үңген болуп. «Өнтаргай кораблыңың ужу-дукчузу» деп магады сөстөр бир-ле дугаарында бистиң орус дылымыс-тын кырыга төрүттүңеңи ол-дыр. Бистиң совет кижилериңиз Юрий Га-гарин биле Герман Титов олар өнтаргай ужудушкуннарыңың пионер-лери болу бергенер ол-дыр.

Бистиң эртем болгаш техниктиң сорулганы хынаттыңан, чөкөк план-еталар Марсты болгаш Венере-ни даразында долгандыр ужуда-рыга моон сонгар идегеп болуруңа бугуруда ол чаймыналчак эртем-шиңчиледери тургускан.

Б. В. КУНАРНИН,
физика-математика эртемнериңиз доктору.

А мону билер силер бе...

Чеди чылдың бири чылыңың — 1959 чылдың дүргүзүңда совет ме-таллурттар 43 миллион тонна шойну, ийги чылыңың дүргүзүңда — 46,8 миллион тонна бугуруп үндүргөн-дүр. Бо чылдың баштайгы алды ай-ларда 25 миллион тонна шойну эжилдирген.

Чеди чылдың эгелеште, 1958 чылда, 113 миллион тонна нефтини тыпкан турган. Даразында чылдар-да ону тып алыры 129,5 болгаш 148 миллион тонна чедир өскөн. Бо чыл-дың баштайгы чартында Совет Эвилелиңге 79,7 миллион тонна нефтини тыпкан.

Чеди чылдың ийги чылыңыңа электростанциялар 292 миллиард киловатт-шак электрэнергияны ажалдап үндүргөн. Бо чылдың пла-ны — 327 миллиард киловатт-шак.

1958 чылда бистиң туудуужу-ларымыс 33,3 миллион тонна цементни алганнар. Даразында чылын ону 38,8, а оң соонда — 45,5 миллион тонна бугуруп үндүргөн. Бугурукчулугуң хемчөөли ургучу өзүп турар. Бо чылдың баштайгы чартында цемент заводтары ботта-рының продукцияны 24,3 милли-он тонна бергенер.

Чеди чылдың бугуруге хөмдөп кылган индиктер чылда кылмың үндүрүңи 356 миллион эжеш чедир-ген турган. Ийи чыл эрткенде ол чургай 418 миллион эжеш индиктер четкен. Бо чылдың бири чартының дүргүзүңда хөмдөп кылган индиктер-

ни 220 миллион эжешти бугуруп үндүргөн.

Бо чылдың баштайгы чартында 934 муң телевизорларны бугуруп үндүргөн. Чеди чылдың эгелеште ол хере саныг телевизорларны барык-ла чыл дүргүзүңда кылмың үндүрүп турган.

ССРЭ-ниң улус ажылыңыңа 1959 чылда ажылчыларың болгаш албан-халкычыларың ортумак саны 56,3 миллион кижичи болуп турган, 1960 чылда — 62 миллион кижичи хере болган.

1958 чылда СССР-ге өөренип турганнарың саны, өөренилгениң бугу хөвирлериң кириштир болуп, 50 миллион ажык кижичи болуп турган, 1960 чылда — ийи миллион ажык кижичи өвүдөөн.

Ажылың болгаш көдө анык-тарын школаларың, улуг улус өөренип школаларың өөреникчи-лериң кириштирбашан аларгы, ийги эртемнериң школаларың өөреникчилериң саны 1960 — 1961 өөредилге чылдында 36 миллион кижичи эртен өөредилге чылдында барык 3 миллион кижичи болган.

Чеди чылдың ийги чылыңың төнтүзүңде чуртка 350 муң ажык эртем ажыкчылары саваттыңан турган.

1958 чылда үндүргөн нома-рың тиражы 1,1 миллиард кезек бол-ган. 1960 чылда номаары 1 милли-ард 230 миллион кезек тиражтыг кылдыр үндүргөн.

Чаржып турарларның мурнунда — съездин делегаты

ШЕБЕЛИНКА. (Харьков областы), (СЭТА). Социалист күш-ажылың Маадыры, СЭКП-ниң XII съездинге делегат Дмитрий Иванович Саен-коңун башташы коммунист күш-ажылың бригадасы газыг черлериң өрүмүзүңиң чыл планың ху-саа бениде күөстөкөн.

Шебелинкагы газ тывыш черинде мурунчак коллектив дизель-генераторуна электрия шимчедил-ниниң дузаы-биле камналгалыг өрү-нөшкөңгө баштай шилчээ. Мате-риалдарың камналгалыг чарыгдан-дыр.

Челиноградта поэзияның хуну

Челиноградта поэзияның хуну

Челиноградта поэзияның хуну

СЭКП-ниң XII съездинге

Кызылдың даараныга комбинаты чаа машина алган. Ол болза дүргү-дүр пестерия чашылаан, ону болу быжырыңа таарыштыр тургускан механизм. Хөй күш негеттиге ол ажыла комбинат элөөн үе-шакты чарыгдал турган.

Чаа механизми бугуруге ажылап эгелеш чөрүк күш-ажылың бугурукчулугуң белигер, про-дукцияны шыңарың ажыккер болгаш оң бот-үезин чыңгыр арга-ны бөрү. Күш-ажылың чигелер мы-ды металл-астаның областың чурт үлетир эргелештиң өскө-лаа бугуруге азыралыңа болуп турар.

Комбинаттың эш Павленкога уурткан слесарьлары чаа машина-ны өлтөй тургузуш эгелеш. Кол-лектив ону чөөкү хүннерде ажы-лап кяриптер.

А. ЧАРАШ-ООЛ.

сөөлүңе коммунист өзү-биле ужу-ражыр дөөн ажык шыңың эң-не бедик бугурукчулугуң ажылап турган, сөөк мурунун шалдыты айнала хүн бүрүңүң амыл нормалың бунд чартык катап күөсөдериң хүлөө-мишээр, коллективтиң бүгү кежи-гениңиң хуула бедик хүлөөлгө-лериң алдырыңче кыгыртыр тур мен — деп Кызылдың пассажирлар АТБ-зының автобус чолаачымы комму-нист И. Г. Багаев чугаалаан.

Боттарыңда бар курлавыларың болган агарларың савап көргөн, АТБ-ның коллективниң кежигу-нери октябрь айың планың съез-диниң адыттынар хунагы чедир бүгү көргүзүлгө таланы-биле ажык күөсөдериң, күш-ажылың бугурукчу-лууң 3 хуу бедидер, төс айлар дү-ргүзүңда 85 муң литр бензиниң камналгалың чеди алыр болган ок-тябрь 15-ке чедир АТБ-ның кышка белекелени бүрүн доозар деп хүлөө-гелериң алганнар.

И. ЧЕРНЫШЕВ.

Бир-ле катап сүт-ба-раан фермазыңың ажы-лаччыларыңың хуралы болган. Саанчыларың ажыла мергежили, фермазың кышка белек-елени анаа чугаалажып турганнар.

— Ам хүс келген-дир, оон дораан-на кыш. Кестилген сизге бисте хөй болгай, оларың эки, багай шыңарың ыла-гааш, кашыг иштетерге болгаш бызааларга бө-рүн амыгаштан тод-радыр херек. Өдөкти планшаан ажык ам-лаа хөйүг бөдөр болза эки — деп, попуттур ах-арыңың, сергек карак-тарың, чодак кыс оожум үн-биле дидим чугаалаан.

Ол кыс — ук ферма-зың эң анык саанчымы Мария Кол-дур. Үр эвесе саанчылап кирген-лаа болза, ажыл-ишке көжө уруг ишек саарың, ажаап-чөмгөриң, черле ылташ фермазың бүтү-ле ажыл-херез мергежилниң-биле биле берген. Ферма ажылында чү-ле сагыш-сеткиге таарышпас, четпес болдур. Мария хурадаларга-лаа, өш-өрүңүң аргыңа-даа бо-ла чугаалай бөрү. Оң-биле калы, анык саанчы кижичи болганда, хоочун саанчылардан, фермазың үчөгүшүңден өөренип, билин алыссааның, чедир билип албааның база-ла айтырып билип алдыр.

Тоюу районуң «Совет Тыва» колхозтун анык саанчымы Мария Кол ам болуңуң районуң эң дээр саанчыларыңың бирөөзи болуп берген. Чуртуңа: саанчы Мария Кол.

Н. КОЛ.
Фото авторуу.

Эки белеткел — хүр кыштаглаашкынны хандыраар

Чер болгаш ышкан Шени уну-ла алдың-сарыг күс болуңуң дөлу өргөңгө кирген. Кайнаар-ла көө-гөң бир дөккө сарыг, үнүп-бойду-с шагың артылгелди үезинге чагымы берген. Кижилер база-ла анаа чагы-ты берген ышкан кылдыр сагыны-лар. Чамык кижилер фермазың ко-ламында, тус-тус малчыннарың тур-даларыңда өлөктөр бөлгөн, өскө-лериң чаа ажаалар тууш, кырын серилзөөн, бир чамыктары эрги а-жааларың кылгалап доразын хө-мөң турар. Шак ыңдыг күш-ажылың шимчөөшкени Чөөн-Хемчатиң «Большевик» көдө ажылы-агыг а-тедигиң чамык малчыннарыңың тургаларыңда база Даштыг-Тей фермазыңдан көрүп болур.

Дуржулгалыг, ажаар ажылы-агыг-жылар кышка амыгаштан эгелеш белеткелди чоруда бөрү ышкан бо фермазың коллективни 1961 — 1962 чылдарың кыштага аман эгелеш белеткелди чоруда бергени чер-ле чөптүг.

— Эки эе кыжын тергезин, ча-йың шалан сөптөр» дигир болгай бис. Баш уугу белеткел черде уугу улугтуг болуруң дуржулгалан кө-рөгөн бис, дөо турган чаа ажаала 100-ажык ишек кирер, ону октябрь 17-нин бетине ажылаага кирер. Бо-ла хөй бөлүп турар чүве болза кур-гак өлөк-тир, ол ам бисте чус ажык оваа бар — деп, ферма эргелекчи эш Менге меделгелен.

Чагыс ай хөвириниң үлөгериң кажазың эш Шейбек баштаан 12 кыш составтыг эвөө тууш турар. Анаа саар инектер турар болгаш а-гостаалдыны дерип кылмы, меха-нистаттыңан автосаалдыны кылган соонда саанчыларың саны барык бежен хуу кызылар, күш-ажылың бугурукчулугуң болгаш культуразың бедир. Фермазың бызагың тулугу-бойду эштер Кузлар Комбу, Монгуш Байду, Донгак Комбуштар, Монгуш Шагдыр олар күш-ажыла үлөгериң көргүзүп, чаа кажааны партияның XII съездиниң адыттынаа хүнү-нү бетинде ажылаага кириер со-рулганы салган ажылдап турарлар. Оң-ла эвөөнүн кежигуңери чаа кызыл болуңуң база ажылаага кирер.

Саанчыларың, казарчыларың чамызымы кышка шыңгың белеткел-ди чорудуп, чүгле ийитиниң малы-дың кажаа-хоразымы чыгылажып, өлөк бөлүп турар эвес, хараң ботта-рыңың бажың-багалың селтеп-ле-рип, олуң-көзүң амыгаштан эгелеш белеткел бергенер. Малчыннар бо хүннерге чедир 520 тонна сие-ниң, 6576 тонна сидосту бүрүн белек-елек алганнар. Сизге болгаш сие-лесте ферма төвүнүн чогуңда белек-елесте. Даштыг-Тей фермазың муң шыңаалыг, олт-сизге элек үңгө, кужураг, тарга, азувоуза агыстарыңың шадери долганган, суугу-сугаттыг, биригээр чугаа-лаарга, малга таарышкан эки олар-белчирилгел черде турар.

— Олар-белчириң чөо таарыш-тырганыштан инектерниң сүткөр чоруп бөдөр, бир эвес эртен чылың чаың чайлаг оларың чагыс ууда солаан болузувуса, бо чайлы үш ууда солууп, көштүвөс. Шениниң Арыг-Уугуңден чоқта көшкөң, ам мында келгенвис бо. Көч кукуруза, тарга, сула орнута инектер амыр-ла турарлар, 3 айларын дүргүзүңда күрүңеге саар 66 тонна сүдүвөс-ба-

ле үзө санажып, ону 69 тонна кыл-ды күөстөткөвис. Ол болза ферма коллективниң партияның съезди-ниңге баштайгы күш-ажылычы белек болган. Ам партияның XII съезди-ниң адыттынарыңа чедир 20 тон-на сүтү немей саар деп белеткен хүлөөлгөни алган бис. Ону күөстөп планштар арга бисте бар, чүте дээр-ге ам ишек бүрүзүңге онааштыр ор-тума-биле 900 литр чедир сүт салгыткан — деп, эш Ондар Менге чугаалаан.

Мурунчак саанчылар, область Со-вездиниң депутатты, комсомолчу кыс Ондар Анна, коммунист Бигий-Уруг, комсомолчу Монгуш Намай олар ам ишек бүрүзүңге онааштыр 900-тен 1000 литр чедир сүтү саап ап, съездине алдыр кылдыр саанчылар аразында калбарган чарыштын муру-нуку олуруңу эзеп турганың чаа кызыл буудууда аскаң агытуугузда чырымы бижөөн. Ол ышкан «Ба-гун кым мурунамы?» деп солуң плакатты хүнүн-не үлүгүрүп турар болган мыда мурунчакларың дем-делеп, өскөлерден хожулап шаап турарларың шүгүмчүлөөн. Областың мурунчак малчыннарың болгаш саанчыларыңың дуржулгалың иштете-рин плакаттар-биле кызыл буудуң шиметтиңен, саанчыларың билко-лектезиң база мыд организастаан.

Кыштаглаашкыңа белеткелди моон сонгар улам-на күөстөдирер апаар, мал чөмөнни белеткелниң көрүлгөн планы күөстөткөң-лаа болза, ону ургучулар бис, артыг ийитиң-биле күрүңеге саар 136 тонна сүтү 140 тонна кылдыр күө-сеткен-лаа болза колхозтун анаа не-мештир 30 тонна сүтү саар деп алган немедө хүлөөлгөни күөсөдир дөөн ам-лаа ийи даштыр күөжениң-илин-биле ажылдаар бис — деп, эр-гелки дыннаккан.

Шени хөмөнни унула турар Даштыг-Тей фермазың коллектив-ни партияның ам болуру съездинге чаагай күш-ажылычы белектерини сөң-нөвишсаан, бо чылдың кыжыңа эки белеткелдиг ужуражыр дөөн баш-тайгы хөмөгөлериң шаа мыңлар чө-рүлүп турар. Ындыг-лаа болза чө-мөк кылыңны турар ажылар-биле калы чөптөстөр база бар. Ол дугайың фермазың чырыттыны турар агытуугузуңда шүгүмчүлөөн. Мал чөмөнни белеткелниң ажылыңа чамык малчыннар, ылангыч чыл-гычлар багай киришкенер. Чижээ, чылгычлар Сендиыма. Чудум олар бо ажыла илдеп чөк, ха-рың-лаа чамык таварылгада шүт киришпей келгенер. Ферма эр-тең чылың багай белеткелди түң-нелинде 6 бызаалары баха ажаа-жык олурган турган, оортан чамык малчыннар кичөөлгөниң ал, чо-гуур түңнели кылды ужурап, ча-гычлар Малнай-Бара, Чимит-оол 160 хойга онааштыр чүте 52-ден 57 чедир хураганнары бо чылың алганы чөгөңгү түңнел болуп турар болгаш олар мал чөмөнни белеткел ажылыңга база-ла четдес киржиң ту-дарың айткан.

Артылгел Даштыг-Тей фермазы-ның саанчылары, казарчылары бо-лган өскө-лаа малчыннары бо чылың кыжыңа эки белеткелдиг ужураш-пыдыан, ийитиниң мызы меңди кыш ажыларыңа быжыг бугурудалгелер.

Д. ЕНДАН.

СЭКП-ниң XII съездиниң адыттынар хүнү чөөкшүлөөн тууду, анаа чедишкениң ужуражыр дөөн ажыл-иш бүгү черлерде улам кал-барып турар. Каз-Хем районда «Со-вет Тыва» колхозтун малчыннары бо чылың эки көргүзүлгелер болуп турар.

Часык кыргызлары болгаш күөк агарлаашкыны организастыг чөптө-кан. Дүжөн-Байр, Хажмык мышкан чамык малчыннар хөй бүрүзүңден ортума-биле 3 килограмм дүктү күөстөган.

Хөй кыргыздарың үезинде, 57 харыг Намлак Чатпар, оң уругу Чечекмаа база Насырора, Бирей олар хүн норманың дактаамал ажык күөсөдир турган.

«Совет Тыва» колхоз күрүңеге 18 тонна дүк саар хүлөөлгөни 19 тон-на 80 килограмм кылды күөстөган. Ол болза малчыннарың күш-ажы-чы белек болуп.

В. БЫШТАН-ООЛ.

Кышка белеткел

САРЫГ-БЕЛ. «Шекпөр» совхоз-тун Аягыты сабырының малчын-нары кышка белеткелди организастыг чорудуп турар. Шөр малдык 12, мыыштык бола малдык 4 кезек кыштагарыңдан бо хүннерге чедир 13 кыштагар бүрүн септеттиңен.

Салыр чаа ажаалап немей тулар шанын күөстөгөн. Теве-Терек деп черде кылган 150 инекке чаа ка-жааның шыңары эки болган. Пла-нда дашкаар 400 хойга калза ту-дара-биле оң ылаш материалың белек-елеткел эгелеш.

Аягытчылар бо хүннерде 779 тонна сиеңни болгаш 1400 тонна сидосту белекелеп алган. Мал чөми белеткелер ажылы улам калбарып турар.

КНО-нун Кол Ассамблеясынын хуралына АКШ-тын президентизи Дж. Кеннединин чугаазы

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нун Кол Ассамблеясынын хуралына АКШ-тын президентизи Дж. Кеннеди сентябрь 25-те чугаалаан.

Кеннеди бодунун чугаазына Д. Хаммаршельдин өлгөнине холбаштыр ханы кыжымдалын илереткен. «КНО-нун Уставына бистиң шынчы болур чоруну бажылаары» ам камангыдан-даа артык чугула, чүге дээр «дайындан чалдарының кара чаныс» болуу аргасы ол организацианын хөгжүлдөсүнө салдынын турар деп ол меделгез. «Дайын болза биске угазылаады арга эвес апарган. Чугаа чок дайын моон сонгаар чугаа чок тиктелгез чедирин шывдас. Дайын моон сонгаар маргылааалар шийтирээринин чеспэ болуп шывдас» деп, АКШ-тын президентизи чугаалаан.

«Тайыны камгалаарының улустар аразының үндесинин тургузары» АКШ-тын президентизи хулаан көргөш «ол сорула-биле КНО чок күштерин чыгынын алып бургула» чал сорулагаларже кирер жуурау» деп меделгез. Ооң созу-биле алдыга, КНО-ну «хамыктың мурунда чыгыне секретарының хулаангын күүседип шывдас болуу дег шылгараңга аймакчаларың согуруунун аргасы-биле бажылаары чугула болуп турар». Чыгыне секретарының чаксаан шийтирээр эрге-дужаалың орунуга, чурттарың делегейге тургустунуп келген бугу үш болуу—социалистик чурттарын, барыны чүктү чурттарын болгаш нейтралдык чурттарын төлөөлөн турар коллективтер органын тургузар дугайында Совет Эвилелиңизинин саналына удулашып турарын Кеннеди анаа холбаштыр илереткен. Илдың органын тургузар чорук «орум-чурумну коорум-чурум чок чорук-биле солоруу болур-дур», оон туржук КНО-га «сооң дайыны ипередирин болур-дур» деп ол бадтыктаан.

Чеспеленишкенин дүжүренин айтырымчы шывдас. Кеннединин меделгезин болза «ол дээрге совет-даа айтыр эвес, америк-даа айтыр эвес, а бугу кижилер төрөлгөтенин айтырым-дыр». «Чеспеленишкенин кызырың болгаш чок кылырын бистиң организациаыс 15 чалдарың дургузда оралдажып келген—деп ол чугаалаан. Ол энис сорула ам күзүл-болд эвес апарган. Ол болза амдыралдың болгаш өлүмүнү практиктиң айтырым-дыр. Чеспеленишкенин дүжүрени-биле холбашкан айымдар чеспеленишкенин холун эрттир бугурунун аймыгына болаарга шооулу эвес чүве-дир. Дайының чеспелетти бисти узуткап чок кылгалакта ол чеспелетти узуткап чок кылган турар жуурау».

Чеспеленишкенин дүжүренин талазы-биле чугаалажышкынының дугуруштунган принциптерин дугайында СССР-ниң болгаш АКШ-тын кадмы кылган меделгезин дугайы чугаалааш база «принципалдык айтырымлар шуптузу-ла шийтирлеттине бербээн болуу чүгө принциптер чүү-даа болбас» деп меделгез. Кеннеди база «принциптер дугайында дугуржулганы моон сонгаар-даа кыл болгаш херек кырында планнар дугайында дугуржулганы чедип алар» деп саналаан.

Чеспеленишкенин делегейини үр-түнелдик контролуун ала-биле бугу-нिति болгаш бугу дүжүренин программасын Каттышкан

Штаттар Кол Ассамблеяга кирер деп, Кеннеди маана холбаштыр чалаан.

АКШ-тын идип үндүрү турары «чеспеленишкенин дүжүренин чаа программасының» дараазында алды кезектерин президент тодаргайлаан: «Бирээде, бугу чурттарын шенелде чорударын хоругаар дугайында керээге ат салыр. Ону ам-даа кылган турар болур, Шенелдерин хоругаар дугайында чугаалажышкынар кылырын чеспеленишкенин бугу-нिति дүжүр дугайында чугаалажышкынар кылырында чедир маана херэ чок болгаш манавас-даа жуурау».

Ийде, кезектерге чарлар бүдүмелдерин чеспек кылар ажыгаар сорулага бугурун үндүрүн соксадир болгаш ам аяролул чеспэ чок кылды чурттарга оларын дамчыдып бээрин болурбас.

Уште, ам аяролул чеспэ чок болуп турар күрүнелерге аяролул чеспекти контролдаарын дамчыдып бээрин хоругаар.

Дөртте, аяролул чеспек октаргай делегейге тулушкунуунарың чаа шөлдериң ажда бээрин болурбас.

Беште, бар болуп турар аяролул чеспекти чоруп узуткап чок кылар болгаш аяролул материалдарын тайыны сорулагаларга ажылаарыңча шывдас.

Адактын сөүлүде, аяролул чеспекти чедиринин стратегия чеспектерин кызыгаар чок шенээрин болгаш бугурун үндүрүн соксадир болгаш оларын чоруп узуткап чок кылар.

Бо программа болза «өске күрүнелерин мурунга чыгыс-даа күрүнелерин шериг талазы-биле кандым-даа артык күшүл болур чорун болур-дур» бажылаары таарыштыр кылдыган болгаш мала болоткылар кылдыр баш узуу коруп турар болгаш «бо программа тайыны камгалаарының аппаратын тургузар болгаш дайының чеспэ узуткап» деп Кеннеди бадтыктаан. «Чеспеленишкенин дүжүрени анаа-ла кылыгы болбас жуурау» деп, Кеннеди меделгез болза-даа, ол программда кирген, санаттыңан кемчелерден кирер турары-биле алдыга, чеспеленишкенин болгаш чеспекти күштерин дүжүрени-даа, аяролул чеспекти болгаш массалык узуткашкының чеспэниң өске-даа хевирлерин хоругаарың-даа, өскенде девискээрлерин шериг баазаларын узуткарың-даа ол программа баш узуу көрбей турар. Чеспеленишкенин дүжүрениң америк программасында кол бажышкыны кезектерге чарлар материалдарын бугурун соксадиринче болгаш таарыштыр кылган тургузулгаларын октаргай делегейге салып үндүрүн контролдаарыңча угадырып турар президентинин чугаазында кирер турар, шындында чүгө ол кемчелер чеспеленишкенин бугу-нिति болгаш бугу дүжүрени хандырып шывдас дээрин бидингир болгай.

Аяролул шенелдерин соксадир дугайында чугаалажышкынының чеспеленишкенин бугу-нिति болгаш бугу дүжүрениден аны чорударын Кеннеди база катал чугаалаан. «Бистиң организациаыстың хун айтырымында ам-даа турбушаан турар, чачыл болган колониализмниң айтырымдары ам-даа артып турарын» америк чазак тооп көрбей турар эвес деп АКШ-тын пре-

зидентизи меделгез. АКШ болза «колониалар болуп турар чурттарын дег эргелик киржикчилерин байдальмиче тайбың дүрген шилчиринин чүгө хайгааракчы болурун эвес, харын-даа киржикчи болурун бодал турар» деп ол бадтыктаан. «Бот тодаргайлаткышымының ургучу-лешшаан турар ол чалгынын бистер дөктүмүзү турар бис»—деп ол чугаалаан. Бычала-даа Кеннеди болза хамаарышпас чорук дээр аажык улустан демесел, Анголаын улузууну национал-хосталгыңга демесел, Муруну-Барыны Африкада байдал дээр шыкш, колони чурттарга болгаш улаустарга камдарышпас чорукту тыссырын айтырымы-биле холбашкан шак мыды ителгелерин айтырылгара Каттышкан Штаттарын туржуну дугайында чыгыс-сөс-даа чугаалаан Ооң болай-биле алдыга, Ласуна чоңуну кырында киргелик келген кыжымшыкының дугайы чүгө элдээр чугаалаан.

Лас дугайында чугаалажышкынар «ам шийтирлик чазымында чедип турар» деп айткан, президентизи меделгезин болза: «Бистер болза шынаал-ла нейтралдык болгаш хамаарышпас Лас дээр, оон чоңу даштыкыда холгаарашкында хосту болурун дээр, мыда кижилер боттарының аразында болгаш боттарының жокалары-биле тайбың чуртташынар дээр, Камбожда болгаш Бирма-биле дөмей болуу (Венага дээрги Хрущев-биле мээң дугуржушкымын шылаш) Лас дээр туржуп турар бис».

Чугаазының бо кезеге Кеннеди социалистик чурттарын адимга каржы мугулажышкыны кылган.

АКШ-тын президентизи герман айтырымга малагы барын берлин айтырымга элзип киргенейин салган. Болудун мурундагы-даа меделгелеринге шыкш, Кеннеди болза «бир эвес Берлинде айымдык кризис турар чүгө болза—а ол кризис бар болуп турар,—ол дээрге барын талакы күрүнелерин амдыралчы чугула эрге-ажыктарыңга болгаш шыгының хулаангын кыжымшыкың ужуу-дур, а ол шыкш Барын Берлиннің хосталгызыңга кыжымшыкың ужуу-дур» деп бадтыктаан. «Бистер ол хулаангын социалистик күүстөйин барып шывдас бис. Барын талакы күрүнелер боттарының хулаангын боттарыңга таварышкан бугу-ле аргалар-биле камгалаар деп шийтирээр» деп ол чугаалаан.

АКШ «канды-даа дошкун формулалар-биле холбашпай турар» деп президент оң-биле кадм чугаалаан. «Барын Берлиннің хосталгызы, эвилелдерин киржикчилер болгаш оларын турарын камгалап турар тайбың дугуржулганың болудун болурунга бистер бугурун турар бис, мычарга оң-биле чергелештир европейки аймык чок чорукту хандыраңга өскелерин төөгүлү болгаш дүрүм бугурун эрге-ажыктарын хулаангын көрүп турар бис. Чугаалажышкынының болунар аргазын ам тодаргайлап турар перспективалар кавды болурун дугайы чугаалаары ам эрте-дир. Шийтир ты-ылган деп чогуру ойүндө бодуустуң талавыстан дындадырыңга өөрүр бис, чүгө дээрге Берлин ужуң кризистик биске херэ чүү боор» деп ол чугаалаан.

Совет Социалистик Республикаларын Эвилелингиң мыктыг кызыгаарын дургаар чоруп турар комсомолчу-анияктарын Бугу-эвилел эстафетасы Тывада чедип келген.

Чоңуң серемчилерин бугурун, совет кызыгаарың-биле кызыгаар чогууна чурттап турар комсомолчу-анияктарын найыралы улам бажылаар сорулагалы бо эстафета болурун орун сентябрының 10-ла Беренцова дайының кымында Никель деп суудан болгаш Оожум океанда Посет деп суудан эгелээр. «ССР-ниң кызыгаарын бугу улус камгалаар» деп лозунун ала-биле эртип турар бо эстафетаның эмблемазы Соңгу чүктөн бистиң чуртувустун барыны кызыгаарын, Чөөн чүктөн муруну кызыгаарын дургаар чоруп турары бо.

Кызыгаар дургаар ий чүктөн эгелээр эстафетаның эмблемазы чедир өсүлү отрядтар октябрың эгеленде Термез хоорайың (Ортаа Азияда) чогууна кызыгаарга ужурагы бээр. Оң соңула ол ий эмблемазы ВЛКСМ Төп Комитетинге чедир болгаш бистиң үеин оң удуу болушкунуарың берээң—СЭП-ниң ХНП стезиянын Президиумуга тыскай.

Бо дүңерде Соңгу чүктөн эгелээр эстафетаның эмблемазы Барелиянын ине-бурлул «океанын». Оң мугулазын, Эстонияны, Литваны, Латвияны кызыгаарын эртекш, Кара далай чоңунуң кызыгаарыңча чокшудал орап, а Чөөн чүктөн эгелээр эстафетаның эмблемазы Амур болгаш Аргын хемел, Бурят АССР, Иркутск область, Красноярск крайын таартыр бистиң Тыва область келгенейн ол. Эстафетаның эмблемазы маршур бугуру дүңе-даа, күндү-даа, хаттың чачтыгы-даа, агаар, чер, соң орутары-биле, айттыг, чалыг-даа дамчыдып турар.

КЫЗЫГААРНЫ БУГУ УЛУС КАМГАЛАП ТУРАР (РЕПОРТАЖ)

«Кызы аэропорту. «ИИ-14» самолёттун күчүлүг моторлары доктаай берген. Эстафетаның эмблемазы ВЛКСМ-ниң Кызыл хооромунун секретары Ю. Путинцев, «Тываның анияктары» солунун ажылдакчы Д. Базаң, полковник Костяной, сержант Ерешкий, анаа дайынчы Шербиң олар самолёттан үндүрүп келген. (Адаанда чурукта).

Чаагай херектин эмблемазы дайынчы болгаш политиктиң өөрелгелерин тергештер. И кезектин айттыг келген төлөөлөчүлериңе: сержантылар Вороненко, Петров, анаа дайынчылар Лавров, Кубар болгаш удуу лейтенант Сахалаянский (үстүңе чурукта) оларга дамчыткан.

Ур-да болбаанда Оожум океандан Тывага чедир 19 конуктун иштиде келген эмблемазы үш кызыгаарың болгаш областьтын дээр спортчулары Шелогубов, Мыльников олар объектумонун бажынынын мурунда мыга чедир келгенер. Пионерлер болгаш школарын оларга чечетер тудушкан соңда Кызылны бугурулгелеринде, өөрелде черлеринде, школардан чыгып келгенерин митингиз эгелээр. Ону ВЛКСМ Тыва обкомунун секретары В. Дөрүн-оол ажыткаан.

Эргим акыларымыс болгаш убадаларымыс! Комсомолчу-анияктарын Бугу-эвилел эстафетаның Кызылга келгени таварыштыр силерге пионерчи байырын чедирим. Совет кызыгаарын камгалагыңга ботту кижилер киржикчилер. Бо патриотту херекке өң өөрелде, чурум-биле бодуус үтүвүс кийер бис—деп, бир дугаарыңа өс алган Оя Мамонова чугаалаан.

Капиталистик чурттарын дайынчырактарың делегейин үлүк дайынынын олуң кысыр дээр оралдажышкыныары кылып, бистиң

чуртувуче болгаш социалистик азырын чурттарыңча шийишкениң, диверсантыларын чорудуп турарлар. Оларын совет кызыгаарың бистиң мыктыг Төрөөн чуртувусту девискээринге эрттирбей турар. Кызыгаарыңны өскү кара, дыңнагың кула дайының эртербес-даа—деп, кызыгаарың Немученко чугаалаан.

Ийде ЛКСМ-ниң Казахстаа ТБ-ның ажылдакчымыс эш Казанбеков Тываның комсомолчу-анияктарыңга чалымыштыг бажы чедирбешкан. Казахстанны комсомолчу-анияктарының СЭП-ниң ХНП стезияныгге күш-ажыгы белеттерли удуражы дээр чорудуп турар ажил-херектерин дугайың эш Казанбеков дыңнаткан.

Комсомолчу-анияктарын Бугу-эвилел эстафетаның Тывага кел-

генин областьтың хөгжүм-шии театрыңга эртип турган, партияны I область конференциязының делегаттарыңга дыңдадыга олар диктаттыг адыш чаксаалымы-биле улуклаан. Конференцияны киржикчилери кызыгаарыңның чыг-чаз чедиршиңердик болурун күзөөнер.

«Комсомолчу-анияктарын Бугу-эвилел эстафетасы», «СЭП-ниң ХНП стезияны комунуист бугу-биле уткуту!» «Кызыгаарын бугу улус камгалап турар» деп лозуннар-биле шийеттинген мааниларың чылаачылары: старшина Коронин, анаа дайынчылар Валасенов, Васильев, Бабушкин олар эстафетаның эмблемазы алган, областьтын муруну кызыгаарыңча халкылар. Олар эмблемазы Эрониян, Тес-Хемиян, Оврунги, Бай-Тайгының кызыгаарыңга чедирип, оон улаштыр Даг-Алтайның төлөөлөчүлериңге тыскайлар.

А. АИР. Фото авторуну.

Эстафета үргүлчүлөвишаан

Радио-биле. Комсомолчу-анияктарың Бугу-эвилел эстафетаның эмблемазын область төүндөн алгаш чоруткан кызыгаарыңларын уду-тукуду удуу лейтенант Немученкоңуң дыңнагыңың болза:

— Сентябрьның 27-де Кызылдан үнгеш, Тес-Хемиян, Эрониян кызыгаарың таварын эрттисин. Чоран черивиске-ле митинг, хуралдар болуп турду. Сентябрь 28-те Москваңың шагы-биле 4 шак 30 минута турда Хандагайтыдан үнгеш, 6 шак 45 минута турда Сагын суурда чедип келдинис.

Бөгүн „Тувинская правда“

Бирги арында партияның X область конференцияның дугайында отчет парлаттынган. Ийги арында «Сээд муруну чарынының индир» деп ат-биле Д. Камыковтун «Бистиң Сибир черивис коммунизмге бар чылар» деп чүдүп парлаан. Овур районда «Коммунизмге орук» колхозтун даргазы А. Шаалының «Кей-инитини болгаш хууну» деп чүдү чыгарган.

Ушкү арында область тараа амаал алышкынының дугайында материалдар. Кызылдың өнелге албан черлеринин шыкша белеткелзин дугайында корреспондентиз. База О. Кизветид болгаш Я. Яковлевтин «Дайынчы чок кылыры—коммунизмин төгүлүп хулээлгези» деп чүдүп парлаан.

Дөртү арында даштык болгаш шийтиң информация. Комсомолчу-анияктар эстафетаның Тывага келгенин дугайында репортаж.

ОБЛАСКА АГААР-БОЙДУСТУҢ БАЙДАЛЫ

Бөгүн область шокор булулттардыг, чакшы чок хүн болур. Хат ай-тавында, чөөн чүк улаанышкының. Агаарың температурасы: облака — 9—14, а Кызылга — 11—13 градус чыгып.

Редатор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

КИНОТЕАТРАЛГА

БӨГҮН «ВЛКСМ 30 ЧЫЛЫ» (узул залга): «Башгыгы өөргө» 11.30, 1.30 шактарда. «Эзон» 3.30, 5.30, 7.30, 9.30 шактарда; (биче залга): «Час» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Ырым сыйды» (делгем экраны) 11.15, 1.15 шактарда. «Урман ралсодия» 3.15, 5.15, 7.15 шактарда. «Ивельяна» (2 кезе) 9.15 шакта. «ЕНИСЕЙ»: «Парлап ижзинде» 2.30 шакта. «Эпн келгеге чыргал» 4.30, 6.30 шактарда. «Нызыл буруль» 8.30 шакта. «ВОСТОК»: «Шөлзөн салгын» 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

ЕВРОПАНЫҢ БОДУНДА ДАЙЫНЫҢ АЙЫЫЛЫ

Дайын доозулганыңдан бээр 16 чыл эртен болза-даа Германия-биле тайының керээзинин чок турарын болгаш Барын Берлинде эжелел бугу-чурумду хевээр артканын таарымчалык эвес болушуну дээрин кым-даа хулаан көрбей барып шыдаас. Мыдыг болза-даа АКШ-тын, Англияны болгаш Францияны чаргышкы бөдүктери барын-герман болгаш барын-берлин эрге-чачыгалар-биле судулажып алгаш, эжелелдин бугу-чуруму хевээр арттыраңың негээрин үргүлчүлөп, делегейин ийги дайынының артышкының барын узутаарыңча улаангын СССР-ниң тайыныга ынакшыңдыг бугу саналдарыңга удуулаңын турарлар. Моон-биле кадмы Барын Берлинде эжелел бугу-чуруму хевээр арттырып алган барын талакы үш күрүнелеринин төлөөлөчүлери болза херектин ужурун, хоорайны ол кезинге оларын эөлөшкенин делегей эргейн үндөшкенин дээр чүве-биле көргүзериң оралдажып турарлар. Мыдыг болдалар болза, хөй-инитиниң бодал-оңалын сагыштың-биле меделгезин ол болур.

Дөрт талаын Берлинде эөлел чачыгарың дугайында айтырымың Германияга контроль механизмин дугайында 1945 чылдың июнь 6-да чарган дугуржулгада көргөн турган. Мыдыг болза-даа «контроль үезинин эгелдээниң» дугайың ол документа-де тодаргай чугаалаан. 16 чыл эртен соңда калдыг-ла контроль үеин «эгелдээниң» дугайында чугаа-даа турбас ужулду деп чүве билдингир-дир. «Эөлел чачыгарың эргелеринин» дугайың Германияның девискээринде бот-эргелик ийи күрүнелерин тургустунуң-биле холбаштыр чугаалааның ажы-ла чок. Чогуң-на харин барын талакы кү-

рунелер Германияны чарарын ботландырган. Барын Германияны милитаризаагыңга элемежик дөктөө болгаш ГФР-ни боттарының шериг-агрессия болоткыларын кир туртын алган, мычанган Потсдам дугуржулгаларын каржыны-биле үрешшаан, «Берлинде эөлел чачыгарың боттарының киржи эргелик чок болуруп, Берлинде эргелел башкарарыңга оларын киржирин хандырып турар эргелик олар боттары үреш турар» дээрлик АКШ-тын, Англиянын болгаш Франциянын чазактарыңч кичөөнгейин 1948 чылда-да СССР-ниң чазак чуртундуген турган. Чаныгы ай Германияның ойнаысыла болгаш дөди өвилел орнаарың турар дээр болур Берлинге оңа чурум Потсдам дугуржулгаларында база көрдүнгөн турган. Германияны чардыгарыңның болза эвилелди контроль чөвүлдөдүн болгаш эвилелчилер аразының коммендатурасын ажил-чорудулазы соксаан соңда барын талакы күрүнелерин төлөөлөчүлериң Потсдам дугуржулгаларында чылдык кап турары черле таарымча чок чүү болур.

Бонн болгаш барын талакы күрүнелер Барын Берлин тайыны болгаш социализмин хуштеринге удуу үргөдечи ажил-чорудуңгын дайымы чери кылды көрүп турар. Ол дугайың мыдыг чыккы көргүзөр. Барын Берлиннің буржомиэти Вилант бодунуң эөлери-биле АКШ-га чоруп турган үезинде мычар меделгезин: «ГДР-де күрүнел эрге-чачыгарың байдальмын бергелдип болур кире бугу-ле эргөжөк чугула чүдүлери Барын Берлинде ботландырап алар». «Дер тавешпигель» солунун бугурулуп турган болза: «Барын Берлин — НАТО-нуң аз чик эрестик бомбазы жууру» мыдыг аязымы чугаалаар-биле кызыгаарлаткымын турар. Шынында Барын Берлин дайың, өңүч-чөңгөлөрүң болгаш делегейниң дүшкүрүг чорунуң негедерикчи кылдыр хулаан.

Бистиң хунеривисте, тодаргайлаарга дайын доозулган соңда 16 чыл эртенде, Барын Берлинде «фронт хоорайың» байдалы тургустун. Барын Берлин болза барын-герман бүндесерин четелээриниң баз бээр аларган. Чамдык черлерде шеригте чымыла кылды болгаш кедиртар черлерин тургустун. Барын Берлин Барын Германияга кандыг-ла хамаарылгыч туражык, бүндесерин оортан чыгып ат турар солдаттары Бонния чеспекти; хуштериниң бодунуң соостаның 10 күзү болуп турар. Барын Берлинде «Кад шлем», «Кайфойербун» болгаш өске-даа ол хевиринг 74 организациалар хөдөлип турар. Барын Берлин шийи-оонаар болгаш үргөдечи чоруктарың төвү болуп турары база билдингир. Барын-герман теленоскы разведканың салбыларында эге-

леш америк Си-Ай-Сиге, англи Интеллигенце сервисе болгаш француз сорте насоналыга чедир 80 ажыг шпиончу организациалар ында турар. Бо үргөдечи организациалар, мынганга Герман Демократия Республикага удуу улаанган өңүч-чөңгөлүк болгаш хоралакчы ажил-чорудуңгын чорудар кижилер чымып аларын чорудуп турарлар. 1953 чылдың июль 17-де ГДР-ге удуу Барын Берлиннің девискээринге организастаан фашисти өңүч-чөңгөлөрүн бугу кижилер ам-даа утпаан. РИАС дээр америк радиостанциязы үргөдечи ажил-чорудулаада оңа чери эжелел турар. Ол радиостанция америк чажык тиреткит даалганын бугурун ботунуң агентура четкини Барын Берлинде тургустун.

Барын Берлиннің девискээринде хөдөлип турар бугу дөрбөчиге үргөдечилер боттарының эзелерин оонааларын күзүлөр дээр чүдүлөш, барын-берлин айтырымы шийтирээр деп сорулавы көдүрүп үндүр.

Совет Эвилелиңизин туржук мырыңдай билдингир. Ол туржук чокта чал АКШ-тын чазанга СССР-ниң чазанын бижинеле болгаш Н. С. Хрущевтуң чугааларында чак күштү-биле тайыбырлаткымын. Ий герман күрүнелер-биле тайбың керээзин барын болгаш хостуң хоорайың бугу-чурумун Барын Берлинге тыссырын СССР саналдар турар.

Н. С. Хрущевтуң чугаалааның болза: «Барын Берлинге азы оң чоңунуң хосталгыңыңча халдавын турар бис. Бистер эзел чачыгарыңга үндөшкөн эвес, а хосталга үндөшкөн Барын Берлиннің хостуң болуру дээр туржуп турар бис. Европада бугу байдалды калдыкымын-биле делегейин ийи дайының артышкының узутаарың чал аңгыда чүү-даа үрешей турдуна Совет Эвилели герман тайбың керээзин чарарын негеп турар».

Совет Эвилелиңизин чаа тайбың инициативы-биле холбаштыр барыны талакы күрүнелерде мырыңдай-ла таарымча чок шуугаазыңар көдүрүп үнген. Барын талакы

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетанин вулдуңузу, бажы № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторунуң 24-63, редакторунуң оралачымын 35-24, пропаганда калдының 23-54, харымсалгалык секретарың болгаш харымсалгалык дежурмаңың 23-35, көлө ажыл-агый калдының 25-38, партияны амырдал болгаш культура амырдал калдының 37-13, иштиң информация калдының 20-60, чаага болгаш совет тургусту калдының 21-27, үлөтүр болгаш транспорт калдының 22-64, бухгалтерияны 31-75, корректорларын 21-47. Солун келбей барганда 32-75 телефонго долзар.